

Trybunał zbada odebrane renty

- ZUS może w dowolnym momencie odebrać przyznane wcześniej świadczenie
- Ponowna ocena tych samych dowodów przez zakład jest sprzeczna z konstytucją
- Rozpatrując sprawy, ZUS powinien stosować postępowanie administracyjne

Paweł Jakubczak
pawel.jakubczak@infor.pl

Raz przyznana emerytura czy renta może być odebrana. Takie prawo ma ZUS na podstawie ustawy emerytalnej. To oznacza, że po kilku latach może inaczej ocenić dokumenty np. potwierdzające zatrudnienie w tzw. warunkach szkodliwych czy zaświadczenia lekarskie o niezdolności do pracy wymagane do przyznania świadczenia. Zdarza się więc, że ubezpieczeni z dnia na dzień tracą do niego prawo.

Takie regulacje budzą kontrowersje. Dlatego w sprawie wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny. Rzecznik praw obywatelskich (RPO) złożył do niego wniosek o stwierdzenie ich niezgodności z konstytucją.

Fatalny przepis emerytalny

Rzecznik kwestionuje art. 114 ust. 1a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 r. nr 153, poz. 1227 z późn. zm.). Zgodnie z nim ZUS może ponownie ustalić na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu prawo do emerytury, renty lub ich wysokości. Ma prawo tak postąpić, gdy po uprawomocnieniu się jego decyzji okaże się, że przedłożone dowody nie dawały podstaw do ich przyznania.

Dodatkowo sytuację ubezpieczonych pogarsza to, iż ZUS często nie informuje ich o wszczętym postępowaniu. Dopiero 10 czerwca 2011 r. w uchwale 7 sędziów Sąd Najwyższy (sygn. akt III UZP 1/11) jednoznacznie wskazał, że organ rentowy ma taki obowiązek.

Bez limitu czasowego

Zakład może na podstawie art. 114 ust. 1a zmienić wydaną przez siebie decyzję w dowolnym czasie. Przepis ten, zdaniem ekspertów, pozwala na nieograniczoną wręcz weryfikację świadczeń. Dla ubezpieczonych może to mieć fatalne skutki. Załóżmy, że ZUS pozbawia ich emerytury po upływie np. 4 lat jej pobierania. Po takim czasie trudno im wrócić na wymagający rynek pracy, jeśli nie pracowali w zawodzie, a są w wieku przedemerytalnym. Co więcej, czas pobierania odebranego świadczenia emerytalnego jest ani okresem składkowym, ani nieskładkowym w rozumieniu przepisów ustawy emerytalnej. To mo-

że stanowić przeszkodę w nabyciu prawa do innych świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych, np. renty z tytułu niezdolności do pracy.

Sprzeczność z konstytucją

Zdaniem Lesława Nawackiego z biura RPO ustawodawca, wprowadzając art. 114 ust. 1a, w istocie przerzucił na ubezpieczonego skutki wadliwego działania organów rentowych. Jeśli bowiem ZUS, oceniając jeszcze raz dowody, zmieni decyzję w sprawie prawa do świadczenia, to jest to jednoznaczne z tym, że wcześniej się pomylił.

Według Przemysława Stobińskiego, radcy prawnego z CMS Cameron McKenna, przerzucanie w takiej sytuacji odpowiedzialności na świadczeniobiorców, jest niezgodne z zasadami porządku prawnego. Artykuł 114 ust. 1a może naruszać art. 2 konstytucji, czyli zasadę zaufania obywateli do państwa, i jej art. 67 ust. 1. Zgodnie z tym ostatnim przepisem obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. Zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa.

– Przepis emerytalny nie może faktycznie likwidować tych gwarancji konstytucyjnych. Art. 114 ust. 1a pozwala przecież na uchylanie decyzji w każdej chwili – mówi Przemysław Stobiński.

Dodaje, że ZUS ma więc zbyt daleko idącą swobodę przy podejmowaniu ponownej decyzji w tej samej sprawie. Może to zrobić niezależnie od tego, co spowodowało, że jest ona wadliwa, i od tego, czy wada była znacząca, a także bez względu na to, jakie skutki może spowodować dla ubezpieczonego uchylenie decyzji.

Pomocne postępowanie

Ta swoboda decyzyjna ZUS powinna być ograniczona przez prawo. **Bartłomiej Raczkowski**, który prowadzi własną kancelarię prawną, zaleca stosowanie do art. 114 ust. 1a przepisów k.p.a.

– To dobra procedura, warto z niej skorzystać – mówi **Bartłomiej Raczkowski**.

Zgodnie z art. 145 par. 1 k.p.a. w sprawie zakończony ostateczną decyzją wznawia się postępowanie, jeżeli dowody, na których podstawie ją podjęto, a były

Procedura ubiegania się o emeryturę

Gdzie złożyć wniosek

- do ZUS właściwego ze względu na swoje miejsce zamieszkania
- ubezpieczeni urodzeni po 31 grudnia 1948 r. sami składają wniosek; osoby urodzone przed tą datą mogą to zrobić za pośrednictwem płatnika składek

Jakie dowody płacowe

- Osoby urodzone przed 1 stycznia 1949 r. i po 31 grudnia 1948 r., które występują o wcześniejszą emeryturę, muszą przedstawić dokumenty o okresach podlegania ubezpieczeniom społecznym i wysokości zarobków:
- zaświadczenie wystawiane przez pracodawcę na druku według wzoru druku ZUS – Rp 7, legitymacja ubezpieczeniowa, a także umowa o pracę, pisma o powołaniu, mianowaniu i inne pisma płacowe
  - jeśli ubezpieczony nie może udowodnić w ten sposób wysokości wynagrodzenia, może przedstawić kopię dokumentacji płacowej sporządzonej i potwierdzonej przez archiwum przechowujące dokumentację byłego pracodawcy

Termin przyznania świadczenia

- ZUS wydaje decyzję emerytalną w ciągu 30 dni od momentu wyjaśnienia ostatniej okoliczności w sprawie
- po przyznaniu prawa do świadczeń emerytura zostaje wypłacona w najbliższym terminie płatności świadczenia albo w następnym terminie, jeśli okres między datą wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, a najbliższym terminem płatności jest krótszy o 30 dni

Odwołanie i droga sądowa

- emeryt może odwołać się od decyzji ZUS w ciągu 14 dni od jej otrzymania
- odwołanie wnosi się na piśmie do jednostki organizacyjnej zakładu, która wydała decyzję
- jeżeli zakład uzna odwołanie za słuszne, zmienia lub uchyla decyzję niezwłocznie, nie później niż w terminie 30 dni od dnia wniesienia odwołania
- jeżeli odwołanie nie zostało w całości lub w części uwzględnione, zakład przekazuje niezwłocznie, nie później niż w terminie 30 dni od dnia wniesienia odwołania, sprawę do sądu I instancji wraz z uzasadnieniem
- ZUS i ubezpieczony mają prawo wniesienia apelacji do sądu apelacyjnego od wyroku sądu I instancji
- stronom służy także prawo do wniesienia skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego

MC

one istotne, okazały się fałszywe.

Niestety art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie odwołuje się do takich wyjątkowych okoliczności. ZUS wystarczy do zmiany decyzji odmienna ocena dowodów.

Natomiast sądy administracyjne uznają, iż nie można przyjąć, że dana okoliczność była nieznaną organowi, który wydał decyzję, jeśli wynikała ona z materiałów będących w dyspozycji tego

organu. To, iż urzędnik nie dostrzegł tej okoliczności na skutek przeoczenia czy też niedokładnego przeczytania akt, nie może uzasadniać wznowienia postępowania. W postępowaniu administracyjnym z punktu widzenia ewentualnego wznowienia postępowania ma znaczenie, czy ostateczna decyzja była wadliwa z powodu błędu organu czy też samego beneficjenta. Rozróżnienia tego nie zawiera jednak art. 114 ust. 1a. ■